

SIEMENS

Ingenuity for life

Årsrapport 2019 Siemens AS

[siemens.no](https://www.siemens.no)

Innhold

Siemens AS

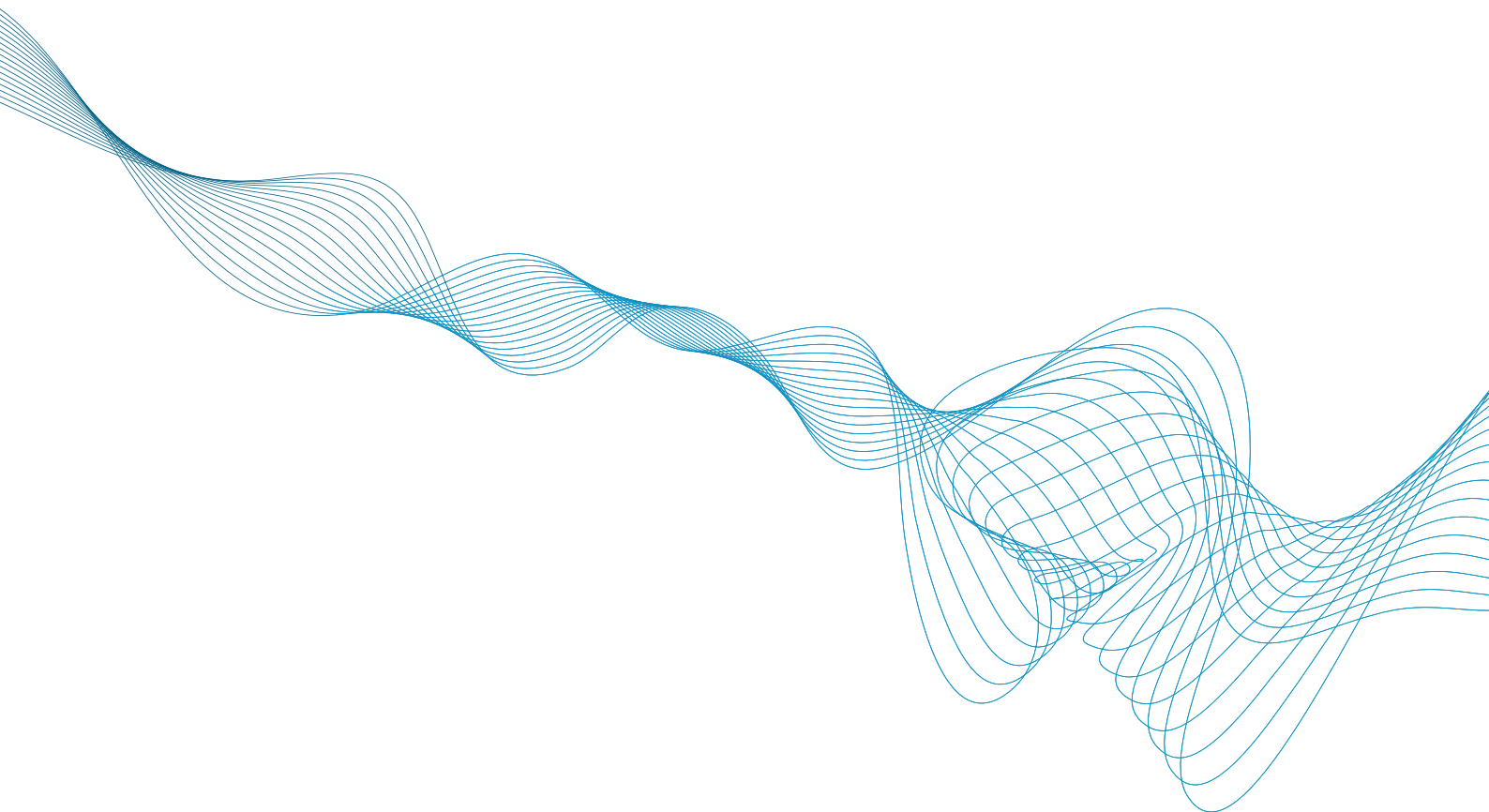
- 03 Endringer skaper muligheter
- 04 Årsberetning

Revisjonsberetning

- 32 Revisjonsberetning
- 34 Siemens adresser i Norge

Årsberetning

- 07 Oppstilling av totalresultat
- 08 Balanse
- 10 Kontantstrømoppstilling
- 11 Noter

Endringer skaper muligheter

Globalt fortsetter Siemens å levere sterke resultater. I Norden har vi også nådd våre ambisiøse vekstmål, og vi kan glede oss over investeringsvekst og økt etterspørsel etter vår kompetanse og teknologi innen energi, industri og infrastruktur.

I Norge har Siemens AS hatt en kraftig vekst i ordreinngangen, og en solid forbedring av resultatet. Norge er et foregangsland innen elektrifisering, og vi opplever stadig større interesse i markedet for bærekraftige løsninger, effektivisering og grønn energi. Også i dette året har etterspørselen etter våre elektriske løsninger til maritim -og offshoresektoren økt, og i januar åpnet vi vår nye batterifabrikk i Trondheim som skal forsyne denne sektoren.

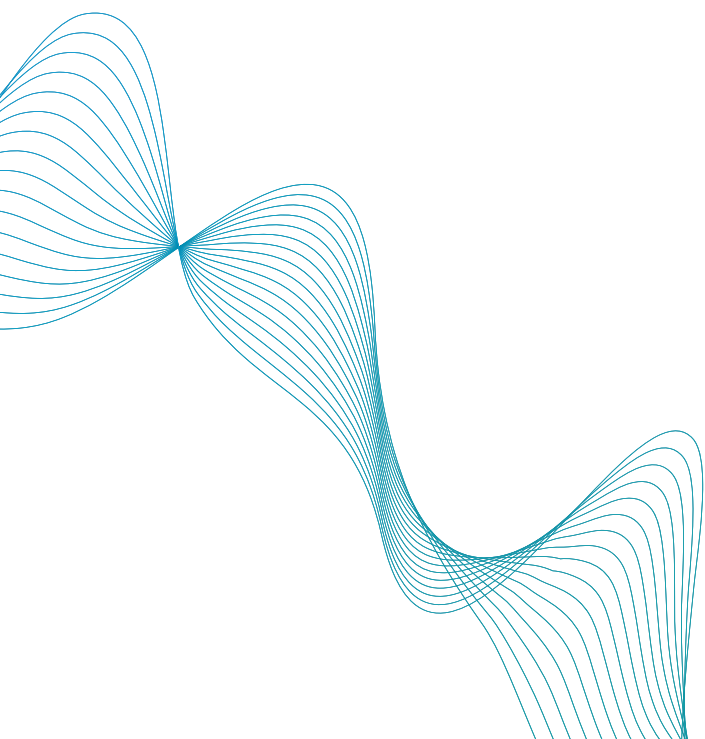
De stadig større klimautfordringene krever forandring av vår livsstil, hvordan vi forbruker og ikke minst hvordan vi produserer. I Siemens mener vi at digitalisering og elektrifisering er viktige svar på utfordringene med å nå de krevende klimamålene verden står overfor.

Siemens har som mål å bli et netto karbonnøytralt selskap innen 2030. Teknologien fra Siemens bidrar også til at våre kunder har klart å kutte store mengder CO₂-utslipp. Vår nye batterifabrikk i Trondheim er et sterkt bidrag til det grønne skiftet, og vil være med å skape verdier og arbeidsplasser i Norge. Fabrikken produserer batterimoduler til elektrifisering av skip og offshoreenheter, og ble åpnet av Statsminister Ema Solberg i januar 2019. I løpet av det siste året har vi utstyrt en rekke nye bil- og passasjerferger med batteriløsninger, blant andre Color Hybrid som trafikkerer strekningen Sandefjord-Strømstad.

En sikker og robust elektrisk infrastruktur vil være avgjørende for vår velferd, verdiskapning og for å nå klimamålene. Vi må transportere og utnytte energien på en smartere og mer effektiv måte og her er digitale løsninger og IoT avgjørende. Sammen med kraftleverandøren Glitre Energi Nett utvikler vi en digital transformatorstasjon som vil bidra til høyere sikkerhet, færre feil og et mer effektivt strømmnett.

Bygg står for 40 % av verdens energiforbruk. Med intelligente og digitale løsninger er bygg blitt en viktig del av byutviklingen. I Trondheim er Britannia Hotel et stolt og velkjent bygg i det moderne bybildet, hvor Siemens AS har bidratt med bærekraftige og moderne løsninger som både øker gjestenes komfort og reduserer energiforbruket.

Verden forandrer seg stadig og Siemens som selskap må tilpasse seg den nye virkeligheten. For oss i Siemens AS betyr dette en omstilling som kan sammenlignes med at Siemens går fra å operere som et stort flaggskip til å bli en flåte av flere kraftige og raske mindre fartøyer. Våren 2019 kunngjorde Siemens på globalt nivå, at selskapet vil skille ut sin såkalte Gas and Power-virksomhet på samme måte som allerede har blitt gjort med Siemens Mobility, Siemens Gamesa og Siemens Healthineers. Det nye selskapet skal hete Siemens Energy, og blir en sterk aktør i det globale energimarkedet med rundt 30 milliarder euro i omsetning og 88.000 ansatte. Utskillelsen blir gjennomført som omvendt fisjon i Norge (jf. note 2 og 27), og gjør at våre forretningsområder kan fokusere enda sterkere på sine spesialfelter.

Årsberetning

Samfunnsansvar og bærekraft

Bærekraft er kjernen i vår forretningsvirksomhet og kompetanse. Ideer alene har liten verdi. Verdien av innovasjon ligger i den praktiske gjennomføringen, så vår grunnlegger, Werner von Siemens. Gjennom innovative løsninger bidrar Siemens til å løse de store utfordringene verden står overfor, samtidig som vi sikrer bærekraft, langsiktig lønnsomhet og verdiskapning.

Hvert år reduserer teknologi fra Siemens enorme mengder CO₂ for kundene våre. I 2018 bidro vi til en reduksjon på 609 millioner tonn. Siemens-konsernet har som mål å bli verdens første store industriselskap som blir netto karbonnøytralt innen 2030. Planen er å halvere utslippene innen 2020. Vi er allerede på god vei til å nå dette målet, gjennom fokus på blant annet investeringer i energieffektiviseringsprosjekter, etablering av infrastrukturløsninger for elektrisk transport, distribuerte energisystemer og bruk av fornybar energi.

Marked

Den positive trenden i marine, olje- og gassmarkedet har resultert i et relativt høyt aktivitetsnivå i 2019. Bransjen er blitt utfordret til å ta smarte grep for å øke produktivitet og lønnsomhet i løsninger og prosjekter, samtidig som samfunnet stiller høyere krav til lavere miljøutslipp og nullutslippsløsninger. Operatørene og leverandørbransjen samarbeider tettere enn noen gang for å finne de gode og bærekraftige løsningene på kort og lang sikt.

Industrien generelt opplever en økende etterspørsel etter energieffektive og smarte digitale løsninger. Teknolog utvikling og innovative løsninger er nøkkelfaktorer for å opprettholde konkurransekraften innenfor norsk industri. Det investeres stort i utbedring av det nasjonale og regionale strømmettet i Norge. Investeringene sikrer en mer robust og sikker strømforsyning, styrker konkurranseevnen for industrien, samt handel av strøm over landegrensene.

Norge står overfor store investeringer i samferdsel og infrastruktur i årene fremover. Politikere legger i større grad enn tidligere føringer for lavutslipps- eller nullutslippsløsninger som en konsekvens av klimaavtalen fra Paris. Befolkningsveksten i de største byene krever økt transportkapasitet, samtidig som forbrukerne stiller høyere krav til punktlighet i reiser, brukervennlighet og ikke minst lavere miljøutslipp i store byer.

Teknologiutvikling

For å møte den økende endringstakten i markedet og utvikle og akselerere nye ideer til ny teknologi, har Siemens-konsernet et eget selskap, Next47. Dette selskapet er også representert i Norden ved tilstedeværelse i Stockholm. Siemens har allerede fra 1990-tallet samarbeidet med start-up bedrifter og jobber tett med ulike forskningsmiljøer og større universiteter verden over.

Som en del av et globalt selskap tilføres virksomheten i Norge kompetanse og innovative løsninger fra dette nett-

verket. Globalt investerer Siemens anslagsvis 5,2 milliarder euro årlig i forskning og utvikling, som inkluderer nærmere 44.500 ansatte fordelt over hele verden.

I Norge har vi globalt ansvar for utvikling av løsninger innen kraftelektronikk for Subsea oljeproduksjon, samt automatisering og utstyrspakker til offshore installasjoner. Vi utvikler dieselelektriske og fullelektriske fremdriftssystemer til skip og ferjer. For å styrke vår markedsposisjon og komplettere våre elektriske løsninger etablerte vi en ny batterifabrikk i Trondheim i 2019.

I forretningsåret 2019 investerte Siemens AS 95,3 millioner kroner i forskning og utvikling.

Organisasjon

Siemens-konsernet vurderer og tilpasser sin struktur og forretningsstrategier i tråd med samfunnsutviklingen og for å ivareta markedet og kundens behov. For å styrke vår posisjon i det globale energimarkedet har Siemens-konsernet, på globalt nivå, besluttet å skille ut og etablere et av verdens største energiselskap "Siemens Energy" i 2020. Transaksjonen gjennomføres som en omvendt fisjon i Norge (jf. note 2 og 27). Forretningsområdene innen marine, olje- og gassvirksomheten inklusive Subsea, samt transmisjonssystemer blir en del av det som skal hete Siemens Energy AS. Digital Industries, Smart Infrastructure og Large Drives Automation Application blir skilt ut til et nytt selskap på den 1. mars, 2020. Selskapet skal hete Siemens AS.

Den planlagte fusjonen av Siemens Mobility og Alstom ble ikke godkjent av EU Kommisjonen for konkurransepolitikk. Siemens Mobility AS fortsetter som et selvstendig selskap i Norge.

Administrerende direktør Anne Marit Panengstuen fratrådte selskapet 30. september 2019, og selskapets økonomidirektør Kjell Pettersen ble utnevnt til fungerende administrerende direktør fra samme tidspunkt.

Medarbeidere i Siemens AS

En av våre strategiske ambisjoner i Siemens-konsernet er å utvikle en sterkere kultur for innovasjon og endring. Vår kultur skal preges av eierskap, likeverd, respekt og gjensidig tillit og dette er avgjørende for et godt og innovativt arbeidsmiljø. Vi har nulltoleranse for diskriminering og mobbing.

Kompetansen til ansatte og ledere er viktig for å nå våre mål og forretningsstrategier. Vi tilrettelegger for kontinuerlig utvikling av våre ansattes kompetanse og henter samtidig inn ny kompetanse i takt med økende behov. Digitalisering av våre arbeidsverktøy er en viktig faktor i å virkeliggjøre forretningsstrategien, og på å bygge kompetanse innen IT, nettsikkerhet og digitalisering.

Vi har som mål å øke andelen kvinner i ledelse, prosjektledelse og nøkkelposisjoner generelt. Kjønnssfordelingen er, som i de fleste tekniske yrker, fortsatt skjev. Etter et klart fokus på å

rekruttere kvinner har vi en liten økning fra forrige år til 18 % kvinner. Siemens AS hadde ved årets slutt 1.491 medarbeidere, en oppgang på 55 medarbeidere fra fjoråret. I tillegg er det ni lærlinger på fagopplæring. Det er igjen oppgang i markedet og det er noe økende behov for å innleie av personell. Gjennomsnittsalderen i Siemens er 44,5 år.

Helse, miljø og sikkerhet

Siemens AS arbeider målrettet med nullskadefilosofi for å hindre ulykker og at ingen arbeidsrelaterte skader, sykdommer eller ulykker skal neglisjeres. Vi jobber kontinuerlig for å forhindre skader og ulykker og sikkerheten for hver enkelt medarbeider tas på alvor både av lederen og av medarbeideren selv. I 2019 har Siemens globalt innført et felles rapporteringssystem for HMS-hendelser.

Vår H-verdi (antall skader med fravær per million arbeidstimer) endte på 0,4 i 2019 mot 0,8 i 2018. Det har i siste forretningsår ikke forekommet alvorlige ulykker som har påført våre medarbeidere varige skader. Sykefraværet i forretningsåret 2019 var på 2,8 %, mens det i 2018 var 2,4 %.

Siemens AS har ingen direkte forurensing til luft, vann eller grunn og benytter generelt svært lite forurensende kjemikalier i vår produksjon. Siemens er medlem av Renas og Batteriretur, som tar hånd om elektrisk og elektronisk returgoods. Vi er også medlem av Grønt Punkt, som ivaretar returordninger for flere typer emballasje.

Resultatutvikling

Siemens AS signerte i forretningsåret 2019 kontrakter verdt 4.920 millioner kroner, mot 11.602 millioner kroner i år 2018. 2018 ble et spesielt år hvor Siemens AS inngikk sin største kontrakt hittil, og kort tid etter kontraktsinngåelse av ERTMS ble divisjonen Mobility skilt ut med virkning fra 1. juli 2019. Det nye selskapet, Siemens Mobility AS, er 100 % eid av Siemens-konsernet og ivaretar forretningsvirksomhet for transport og infrastruktur.

Totalt viser Siemens AS en vekst i bestillingsinngang på 14 % i 2019, basert på sammenlignbare forhold. Vi opplever en sterk vekst innen de fleste forretningsenhetene i 2019, spesielt drevet av oppgangen i olje og gass markedet.

Forretningsåret ble avsluttet med en ordresreserve i Siemens AS på 3.391 millioner kroner.

Totale salgsinntekter i 2019 endte på 4.890 millioner kroner, en økning på 962,6 millioner kroner eller 24,5 %, sammenlignet med forrige forretningsår. Økningen i salgsinntekter er et resultat av høyt aktivitetsnivå innen de fleste forretningsområdene. Driftsresultatet i 2019 endte på 148,1 millioner kroner, 178,4 millioner kroner bedre enn i 2018. Siemens AS ser nå resultatet av de restruktureringstiltak og effektiviseringer som har vært iverksatt gjennom de siste årene for å bedre den finansielle situasjonen.

Årsresultat etter skatt i 2019 endte på 89,3 millioner kroner, en oppgang på 118,5 millioner kroner fra -29,3 millioner kroner i forrige forretningsår.

Styret stiller seg bak de tiltak som er iverksatt for å utvikle selskapet i takt med markedsendringene og bedre resultatene. Vi ønsker å takke samtlige medarbeidere for deres engasjement og innsats i et utfordrende år.

Finansielle forhold

Egenkapitalen per 30.09.2019 utgjør 16,5 % av totalbalansen. Selskapet har forsvarlig egenkapital og tilfredsstillende likviditet.

Som følge av selskapets internasjonale virksomhet eksisterer det en valutarisiko i forhold til verdien av fremtidige kontantstrømmer og balanseposisjoner i utenlandsk valuta. Disse håndteres gjennom Siemens Financial Services GmbH som håndterer valutarisiko for hele Siemens-konsernet og fungerer som en motpart til Siemens AS sine valutakontrakter.

Finansieringen av Siemens AS utføres i sin helhet gjennom Siemens-konsernet internbank, Siemens AG. Siemens AS har per 30.09.2019 en forpliktelse mot Siemens AG i forbindelse med konsernkontoordningen på 485,1 millioner kroner. Styret ser per 30.09.2019 lav risiko knyttet til selskapets fremtidige likviditetssituasjon.

Kontantstrøm

Samlet kontantstrøm fra drift i 2019 ble 69,1 millioner kroner, en kraftig forbedring på 105,4 millioner kroner fra fjoråret.

Siemens AS deltar i et konsernkontosystem. De midlene selskapet har til gode her er ikke definert som kontanter, men som kortsiktige fordringer i konsernkontosystemet. I praksis kan dette betraktes som innskudd.

Fortsatt drift

Styret bekrefter at grunnlaget for fortsatt drift er til stede, jfr. regnskapslovens paragraf 3-3a. Årsregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift og gir etter styrets oppfatning et rettviseende bilde over utviklingen og resultatet av virksomheten i regnskapsåret og økonomisk stilling per 30.09.2019.

Disponering av årets resultat

Siemens oppnådde i forretningsåret 2019 et resultat på 89,3 millioner kroner etter skatt. For årets regnskap foreslår styret for generalforsamlingen følgende disposisjoner (i millioner kroner):

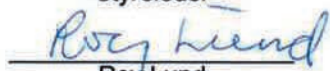
Årets resultat	89,3
Utbetalt til utbytte	89,3

Dette er ikke reflektert i regnskapet for forretningsåret 2019.

Årsberetning

Per Mikael Gustaf Leksell
Styreleder

Roy Lund
Styremedlem

Oslo, 27.01.2020
Styret i Siemens AS

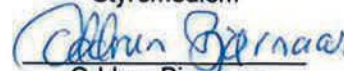
Kjell Age Pettersen
Styremedlem og adm. direktør

Børge Tjeltna
Styremedlem

Jaana Maria Kupila
Styremedlem

Oddrun Bjørnaas
Styremedlem

Oppstilling av totalresultat

01.10 - 30.09.

(Beløp i 1 000 kroner)	Note	2019	2018
Salgsinntekt	2	4.890.244	3.927.625
Annen driftsinntekt	3	66.534	58.880
Sum driftsinntekt		4.956.778	3.986.505
Varekostnad	11	2.398.322	1.675.505
Lønnskostnad	4	1.621.345	1.591.406
Avskrivninger	8, 9	53.147	49.906
Tap på fordringer	12	4.085	-8.254
Annen driftskostnad	5	731.818	708.231
Sum driftskostnader		4.808.717	4.016.794
Driftsresultat		148.061	-30.289
Netto rente- og andre finanskostnader	6	-29.843	-7.949
Ordinært resultat før skattekostnad		118.218	-38.238
Skattekostnad (-)/inntekt (+) på ordinært resultat	7	-28.960	8.988
Årsresultat	15	89.258	-29.250
<i>Poster som ikke kan reklassifiseres over resultatet i senere perioder</i>			
Aktuarielle tap på ytelsesplaner	16	-5.440	7.167
Skatt relatert til poster som ikke skal reklassifiseres		-1.948	-4.865
<i>Poster som kan reklassifiseres over resultatet i senere perioder</i>			
Endr. i virkelig verdi av sikringsinstr. ved kontantstrømsikring		2.894	-3.522
Skatt relatert til poster som kan bli reklassifisert		-781	701
Sum andre inntekter og kostnader		-5.275	-519
TOTALRESULTAT		83.984	-29.769

Balanse

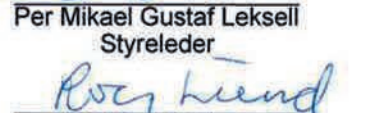
Eiendeler per 30.09.

(Beløp i 1 000 kroner)	Note	2019	2018
Anleggsmidler			
Kundeportefølje		7.266	11.855
Teknologi		2.346	6.367
Andre immaterielle eiendeler		267	726
Goodwill		543.673	543.673
Sum immaterielle eiendeler	8	553.552	562.621
Tomter, bygninger og annen fast eiendom		131.852	141.451
Maskiner og anlegg		117.423	125.649
Driftsløsøre, inventar og verktøy		16.886	27.299
Sum varige driftsmidler	9	266.161	294.399
Utsatt skattefordel	7	76.018	107.706
Andre langsiktige fordringer	10, 20	9.212	12.427
Sum finansielle anleggsmidler		85.229	120.133
Sum anleggsmidler		904.942	977.152
Omløpsmidler			
Varer	11	199.751	122.191
Kundefordringer	12, 20	776.205	657.743
Andre kortsiktige fordringer	14, 20	482.335	572.137
Sum fordringer		1.258.540	1.229.880
Sum omløpsmidler		1.458.291	1.352.071
SUM EIENDELER		2.363.233	2.329.223

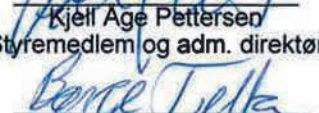
Balanse

Egenkapital og gjeld per 30.09.

(Beløp i 1 000 kroner)	Note	2019	2018
Egenkapital			
Aksjekapital		128.798	128.798
Overkurs		27.599	27.599
Annen egenkapital		233.686	149.704
Sum opptjent egenkapital		233.686	149.704
Sum egenkapital	15	390.083	306.101
Gjeld			
Pensjonsforpliktelser	16	62.343	60.914
Sum avsetning for forpliktelser		62.343	60.914
Andre langsiktige forpliktelser	17, 20	154.446	146.098
Sum annen langsiktig gjeld		154.446	146.098
Leverandørgjeld	20	336.010	252.476
Skyldige offentlige avgifter		177.316	218.408
Forskudd fra kunder	20	8.128	11.292
Garantiavsetninger		43.386	42.570
Kortsiktig gjeld konsern	13, 20	485.057	538.690
Annen kortsiktig gjeld	18, 20	706.464	752.674
Sum kortsiktig gjeld		1.756.361	1.816.110
Sum gjeld		1.973.150	2.023.122
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		2.363.233	2.329.223

 Per Mikael Gustaf Leksell
 Styreleder

 Roy Lund
 Styremedlem

Oslo, 27.01.2020
 Styret i Siemens AS

 Kjell Age Pettersen
 Styremedlem og adm. direktør

 Børge Tjeltnes
 Styremedlem

 Jaana Maria Kupila
 Styremedlem

 Oddrun Bjørnaas
 Styremedlem

Kontantstrømoppstilling

Oppstilling av kontantstrømmer 01.10. - 30.09.

(Beløp i 1 000 kroner)	Note	2019	2018
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter			
Resultat før skattekostnad		118.218	-38.238
Periodens betalte skatt		4.559	10.928
Ordinære avskrivninger	8, 9	53.147	49.906
Tap/gevinst ved avgang av anleggsmidler		-392	0
Endring i varelager, kundefordr. og leverandørgjeld	11, 12	-112.488	92.788
Forskj. kostnadsført pensjon og inn-/utbet. i pens.ordn.	16	-4.011	-11.423
Endring i andre tidsavgrensningsposter	8, 13, 17	10.051	-140.306
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		69.084	-36.345
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter			
Innbetalinger ved salg av varige driftsmidler		1.881	-62.120
Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	9	-17.332	150
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		-15.451	-61.970
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter			
Endring i mellomværende konsernkontosystem	13	-53.633	104.016
Kontantstrøm knyttet til fisjonert selskap	15	0	-5.700
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		-53.633	98.315
Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter		0	0
Kontanter og kontantekvivalenter 01.10.		0	0
Kontanter og kontantekvivalenter 30.09.		0	0

Noter

Note 1 Regnskapsprinsipper

Generelt

Selskapet avlegger årsregnskapet i henhold til regnskapsloven § 3-9 og Forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarter (IFRS) fastsatt av Finansdepartementet 03.11.2014. Dette innebærer i all hovedsak at innregning og måling følger internasjonale regnskapsstandarter (IFRS) og presentasjon og noteopplysninger er i henhold til norsk regnskapslov og god regnskapsskikk.

Årsregnskapet består av oppstilling av totalresultatet, oppstilling av finansiell stilling, kontantstrømoppstilling og noteopplysninger. Årsoppgjøret består av årsberetningen, årsregnskapet og revisjonsberetningen. Siemens AS har avvikende regnskapsår med avslutning per 30.09. Alle tall er oppgitt i tusen kroner med mindre annet fremgår særskilt.

Forenklet IFRS

Selskapet har ikke anvendt noen forenklinger fra innregnings- og vurderingsreglene i IFRS.

Grunnlag for utarbeidelse av årsregnskapet

Selskapsregnskapet legger til grunn prinsippene i et historisk kostregnskap, med unntak av følgende regnskapspost: Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet, finansielle instrumenter tilgjengelig for salg som er regnskapsført til virkelig verdi. Utbytte føres i perioden hvor dette vedtas.

Valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til kursen på transaksjonstidspunktet. Pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til kroner ved å benytte balansedagens kurs. Ikke-pengeposter som måles til historisk kurs uttrykt i utenlandsk valuta, omregnes til kroner ved å benytte valutakursen på transaksjonstidspunktet. Ikke-pengeposter som måles til virkelig verdi uttrykt i utenlandsk valuta, omregnes til valutakursen fastsatt på balansetidspunktet. Valutakursendringer resultatføres løpende i regnskapsperioden og er i regnskapet presentert som finansinntekt eller -kostnad.

Prinsipper for inntektsføring

Generelt

Regnskapsstandarten IFRS 15 "Inntekter fra kontrakter med kunder" ble utstedt i mai 2014. Standarten etablerer en femstegsmodell for å regnskapsføre inntekter fra kontrakter med kunder. Siemens AS implementerte IFRS 15 "Inntekter fra kontrakter med kunder" fra og med 1. oktober 2017 (regnskapsåret 2018) ved hjelp av full retrospektivmetode. Regnskapsåret 2017 ble brukt som overgangsår.

Inntektsføring er basert på grunnprinsippet at foretak skal innregne inntekter slik at det forventede vederlaget inntektsføres etter et mønster som reflekterer overføring av varer eller tjenester til kunden. Salgsinntekter er presentert fratrullet merverdiavgift og rabatter. Inntekter fra salg av

varer resultatføres når leveringsforpliktelsene er oppfylt, dvs. når kontrollen over de kontraktsfestede varene eller tjenestene er overført til kunden. Ved salg av tjenester og langsiktige tilvirkningsprosjekter overføres kontrollen over tid og inntektsføring skjer i tråd med leveranser til kunden. Se eget avsnitt om regnskapsføring av langsiktige tilvirkningskontrakter. Renteinntekter inntektsføres basert på effektiv rentemetode etter hvert som de opptjenes.

Langsiktige tilvirkningskontrakter

Siemens virksomhet består hovedsakelig av løpende prosjekter med varighet fra noen måneder til tre-fire år. Resultatføring skjer etter løpende avregning basert på fullføringsgraden i prosjektet. Fullføringsgrad er påløpte kostnader i forhold til totalt estimerte kostnader. Estimerte kostnader og fortjeneste vurderes løpende og oppdateres i fullføringsgraden for hver regnskapsperiode, som i selskapet er månedlig. Ved usikkerhet benyttes beste estimat.

Opparbeidet andel av forventet fortjeneste tas løpende til inntekt basert på prinsippet om beste estimat. De enkelte prosjekter resultatvurderes hver måned før andel av forventet fortjeneste tas til inntekt. For prosjekter som forventes å gi tap, blir tapene i sin helhet kostnadsført straks disse blir kjent. Balanseposter knyttet til tilvirkningskontrakter presenteres brutto i balansen. Inntekter som ikke er fakturert vises som kontraktseiendeler under andre fordringer. Utgifter i tilvirkningskontrakter som per balansedagen ikke inngår i beregning av fullføringsgraden er balanseført som en eiendel i balansen under andre fordringer. Forskuddsfakturerings beregnes som opptjent inntekt i kontrakten minus fakturering. Forskuddsfakturerings av kontrakter er presentert som en kontraktsforpliktelse under annen kort-siktig gjeld og er ikke nettoført mot andre fordringer.

Tilleggsordrer, som ikke anses å være en separat kontrakt, hensyntas i kontraktens planinntekt når disse er signert. I prosjekter med arbeidsplikt føres utgifter knyttet til ikke signerte, men sannsynlige tilleggsordrer midlertidig som en eiendel i balanse. Hvis det er knyttet stor usikkerhet til kundens betalingsevne, resultatføres kostnader som påløpt og inntektsføringen skjer først når betaling er mottatt.

Det er foretatt avsetninger for garantiarbeider og annen usikkerhet. Det kan erfaringsmessig, for en del prosjekter, oppstå uenighet med byggherre om blant annet tolkning av kontrakter og tilleggsarbeider. I denne forbindelse fremsettes krav og motkrav som vanligvis avgjøres gjennom forhandlinger, rettssak eller voldgift. I regnskapet behandles slike saker etter beste estimat.

Andre kontrakter

For prosjekter som ikke defineres som langsiktige tilvirkningskontrakter, benyttes fullført kontraktsmetode for resultatføring. Påløpte kostnader balanseføres da som kontraktseiendeler under andre fordringer og resultatføres

Noter

sammen med inntekten på det tidspunktet kunden oppnår kontrollen over varen eller tjenesten.

Servicekontrakter

Servicekontrakter resultatføres i takt med levering av tjenesten over tid.

Lånekostnader

Lånekostnader resultatføres når lånekostnaden oppstår. Lånekostnader balanseføres i den grad disse er direkte relatert til tilvirkning av et anleggsmiddel. Rentekostnadene løper under byggeperioden til anleggsmiddelet balanseføres. Balanseføring av lånekostnadene gjøres frem til det tidspunkt anleggsmiddelet er klart for bruk. Om kostprisen overstiger anleggsmiddelets virkelige verdi blir det foretatt en nedskrivning.

Klassifisering av balanseposter

Eiendeler og gjeld som knytter seg til varekretsløpet og poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, er klassifisert som omløpsmidler eller kortsiktig gjeld. Vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld skjer til laveste/høyeste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi. Virkelig verdi på omløpsmidler er definert som antatt fremtidig salgspris redusert med forventede salgskostnader. Andre eiendeler er klassifisert som anleggsmidler. Vurdering av anleggsmidler skjer til anskaffelseskost.

Anleggsmidler som har begrenset økonomisk levetid, avskrives over antatt levetid. Anleggsmidler nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som forventes å ikke være forbigående. Nedskrivningen reverseres dersom grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Fordringer

Kundefordringer er vurdert til pålydende per balansedagen med fradrag for avsetninger for estimerte tap.

Varebeholdning

Beholdningen av innkjøpte varer er vurdert til laveste verdi av gjennomsnittlig anskaffelsespris eller forventet netto salgspris. Ukurante varer skrives ned til forventet fremtidig salgspris. For råvarer og varer under tilvirkning samt anlegg under tilvirkning er beholdningen bokført til laveste verdi av full tilvirkningskost eller forventet netto salgsverdi. I tilvirkningskost inngår direkte og indirekte kostnader inklusive andel faste tilvirkningskostnader.

Bruk av estimerer

Utarbeidelse av regnskapet krever at ledelsen foretar skjønnsmessige vurderinger og forutsetninger ved anvendelse av selskapets regnskapsprinsipper. Selv om estimatene er basert på ledelsens beste skjønn på det aktuelle tidspunktet, kan de faktiske resultatene avvike fra disse skønnsmessige vurderingene og forutsetningene. Større estimerer knytter seg til allokering av virkelige verdier ved oppkjøp,

fastsettelse av levetider for besittelse av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler, bokførte avsetninger og fastsettelse av pensjonsforpliktelser. Grunnlaget for estimatene er beskrevet nærmere i disse regnskapsprinsippene og andre steder i de aktuelle notene til årsregnskapet.

Betingede utfall

Betingede tap som er sannsynlige og målbare blir kostnadsført.

Terminkontrakter valuta

Selskapet har tatt i bruk IFRS 9 retrospektivt fra 1. oktober 2018 og har i samsvar med overgangsbestemmelsene til IFRS 9 ikke justert sammenligningstall for foregående regnskapsår. IFRS 9 introduserer en tilnærming for klassifisering og måling av finansielle eiendeler i henhold til deres kontantstrøm og forretningsmodellen de opererer i. Dette gir en ny nedskrivningsmodell basert på forventet kredittap. IFRS 9 inkluderer også nye forskrifter om anvendelse av sikringsbokføring for å bedre gjenspeile virksomhetens risikostyringsaktiviteter, spesielt med hensyn til håndtering av ikke-økonomiske risikoer. Selskapet har benyttet den forenklete nedskrivningsmodellen for å beregne forventede kredittap over levetiden på kundefordringer, kontraktsfordeler og leasingfordringer. Eksisterende sikringsbokføringsforhold har også oppfylt kravene til sikringsbokføring under IFRS 9. Implementering av IFRS 9 har ikke hatt vesentlig innvirkning på selskapet.

Siemens AS sikrer kontantstrømmer i kontrakter inngått i utenlandsk valuta som en del av risikostyringsstrategien. Terminkontraktene vurderes til virkelig verdi på balansedagen. Sikringseffektiviteten måles løpende og dokumenteres i henhold til krav for bruk av sikringsbokføring. Dersom kravene til bruk av sikringsbokføring ikke er oppfylt, følger bokføringen av sikringsobjektet og sikringsinstrumentet sine respektive vurderingsregler.

Ved sikring av kontantstrømmer med Cash Flow Hedge Accounting (sikringsbokføring) bokføres urealiserte gevinster og tap av sikringsinstrumentet mot egenkapitalen. Det beregnes utsatt skatt på avsetningen direkte mot egenkapitalen. For andre sikringskontrakter benyttes prinsippet Fair Value Accounting. Urealiserte gevinster og tap av sikringsinstrumentet blir resultatført månedlig.

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler er oppført til anskaffelseskost etter fradrag for akkumulerte av- og nedskrivninger. Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler er vurdert til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Driftsmidler med levetid under tre år eller en kostpris på under 15.000 kroner kostnadsføres i anskaffelsesåret. Kostnader forbundet med normalt vedlikehold og reparasjoner blir kostnadsført løpende under driftskostnader. Kostnader knyttet til vesentlige forbedringer av et driftsmiddel som gir en

forventet økt verdi og inntjening i fremtiden, balanseføres og avskrives over den forventede økonomiske levetiden for driftsmidlet. Ordinære avskrivninger er foretatt fra det tidspunkt driftsmidlet ble satt i ordinær drift og er beregnet lineært ut fra den økonomiske levetiden.

Leasing av biler og kontormaskiner behandles regnskapsmessig som operasjonelle leasingavtaler. De leieavtalene for lokalene hvor selskapet har overtatt vesentlig del av risiko og fordeler som er forbundet med eierskap av eiendelen, er klassifisert som finansielle leieavtaler. For regnskapsåret som begynner 1. oktober 2019 skal Siemens AS implementere IFRS 16, Leases, ved å anvende den modifiserte retrospektive metoden. IFRS 16 erstatter gjeldende klassifiseringsmodell for leietakerens leiekontrakter som enten drift- eller finansiell leasing, og innfører i stedet en regnskapsmodell som krever at leietakerne skal innregne eiendeler og forpliktelser for leieavtaler med en løpetid på over tolv måneder. Dette medfører at tidligere ikke balanseførte leiekontrakter skal bokføres på en måte som i stor grad er sammenlignbar med dagens regnskapsmessige behandling av finansiell leasing (jf. note 26).

Utgifter til utvikling balanseføres i den grad det kan identifiseres en fremtidig økonomisk fordel knyttet til utvikling av en identifiserbar immateriell eiendel og utgiftene kan måles pålitelig. I motsatt fall kostnadsføres slike utgifter løpende. Balanseført utvikling avskrives lineært over økonomisk levetid. Utgifter til forskning kostnadsføres løpende.

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser

Siemens AS innførte fra begynnelsen av forretningsåret 2007 innskuddsbasert tjenstepensjonsordning (innskuddsplan) for alle medarbeidere med mer enn 10 år til pensjonsalder (67 år) ved utgangen av 2006. Periodens pensjonskostnad utgjøres av betalt innskudd og arbeidsgiveravgift. Innskuddene var frem til og med 31.12.2015 4 % av den enkelte medarbeiders pensjonsgrunnlag mellom 1 G og 6 G (grunnbeløp). For pensjonsgrunnlag mellom 6 G og 12 G ble det betalt et pensjonsinnskudd på 8 %. Med virkning fra 01.01.2016 ble innskuddsnivået endret til 5 % av pensjonsgrunnlaget fra første krone til 7,1 G og 13 % av pensjonsgrunnlaget fra 7,1 G til 12 G. Tidligere opptjente rettigheter ble i 2006 konvertert i individuelle fripoliser. For medarbeidere med mindre enn 10 år til pensjonsalder ble den gamle ordningen med rett til definerte ytelser (ytelsesplan) opprettholdt, men betraktes som en lukket ordning. Denne pensjonsordningen behandles regnskapsmessig i henhold til IAS 19R.

Pensjonsforpliktelser i ytelsesplanen er vurdert til nåverdien av fremtidige pensjonsforpliktelser som er opptjent på balansedagen. De fremtidige pensjonsforpliktelser beregnes ut fra estimert lønn og pensjoneringstidspunktet. Pensjonsmidlene er vurdert til antatt markedsverdi på balansedagen. Netto pensjonsforpliktelse på underfinansierte kontrakter er balanseført som forpliktelse, mens netto pensjonsmidler på

overfinansierte kontrakter er balanseført som finansielt anleggsmiddel.

Selskapet innregnet alle akkumulerte netto aktuarielle tap og gevinster mot egenkapitalen på datoen for overgang til IFRS, 01.10.2012. Gevinster og tap på avkortning eller oppgjør av en ytelsesbasert pensjonsordning innregnes i resultatet når avkortningen eller oppgjøret inntreffer. En avkortning inntreffer når selskapet vedtar en vesentlig reduksjon av antall ansatte som omfattes av en ordning eller endrer vilkårene for en ytelsesbasert pensjonsordning slik at en vesentlig del av nåværende ansattes fremtidige opptjening ikke lenger kvalifiserer til ytelser eller bare kvalifiserer til reduserte ytelser.

Introduksjon av en ny ytelsesplan eller en forbedring av nåværende ytelsesplan medfører endringer i pensjonsforpliktelsen. Dette blir kostnadsført lineært frem til effekten av endringen er opptjent. Innføring av nye ordninger eller endringer i eksisterende ordninger som skjer med tilbakevirkende kraft slik at de ansatte umiddelbart har opptjent en fripolise (eller endring i fripolise) resultatføres umiddelbart. Gevinst eller tap knyttet til innskrenkninger eller avslutning av pensjonsplaner resultatføres når dette skjer. Aktuarmessig gevinst eller tap føres i andre inntekter og kostnader (OCI).

Opsjoner og aksjeprogram for ansatte

Siemens AG, morselskapet til Siemens AS, har utstedet stock awards for ledere i Siemens AS. I tillegg kan alle ansatte knytte seg til en spareavtale knyttet mot kjøp av Siemens AG aksjer. For hver tredje aksje den ansatte kjøper vil Siemens AS gi en aksje. Begge disse opsjonsordningene er målt til virkelig verdi på utstedingsdato. Virkelig verdi på utstedingsdato blir kostnadsført på lineær basis over opsjonens løpetid.

Offentlig tilskudd

Offentlige tilskudd innregnes som utsatt inntekt til virkelig verdi når det er rimelig sikkert at vilkårene for tilskuddet vil bli oppfylt, og at tilskuddet vil bli utbetalt. Tilskudd hvor selskapet får dekket kostnader som påløper, innregnes systematisk i resultatet over perioden kostnadene innregnes. Tilskudd hvor konsernet kompenseres for en eiendels anskaffelseskost, innregnes i resultatet over eiendelens utnyttbare levetid.

Skattekostnad

Skattekostnaden består av betalbar skatt og endring utsatt skatt. Betalbar skatt er beregnet på grunnlag av skattemessig resultat. Endring utsatt skatt er beregnet på grunnlag av årets endringer i skatteøkende midlertidige forskjeller og skattereduserende midlertidige forskjeller.

Kontantstrømoppstilling

Siemens AS benytter den indirekte modellen for presentasjon av kontantstrømoppstilling i henhold til Forenklet IFRS for kontantstrømoppstilling. Den indirekte modellen viser

Noter

kontantstrømmene brutto fra investerings- og finansieringsaktivitetene, mens det regnskapsmessige resultat avstemmes mot netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter. Siemens AS deltar i en konsernkontoordning, midlene her defineres som konsernmellomværende. Derfor har selskapet ikke kontanter og kontantekvivalenter per 30.09.2019.

Note 2 Salgsinntekter

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Salgsinntekter per virksomhetsområde		
Process Industries and Drives	2.466.777	1.777.078
Energy Management	1.554.765	1.244.753
Building Technologies	354.449	349.513
Power and Gas	266.984	179.894
Digital Factory	247.269	178.325
Mobility*	0	198.061
Sum annen driftsinntekt	4.890.244	3.927.625

*Selskapet fisjonerte divisjonen Mobility med regnskaps- og skattemessig virkning per 01.07.2018.

Eksport

Hovedandelen av selskapets salgsinntekt gjelder virksomhet i Norge. I forretningsåret 2019 utgjør eksport 1.099,7 millioner kroner, dette er en oppgang på ca. 86 % fra forretningsåret 2018. Eksport utgjør 22 % av total omsetning.

De største eksportmarkedene i forretningsåret 2019 er Tyrkia, Frankrike, USA og UK som står for henholdsvis 20 %, 14 %, 13 % og 11 % av total eksport.

Fisjon

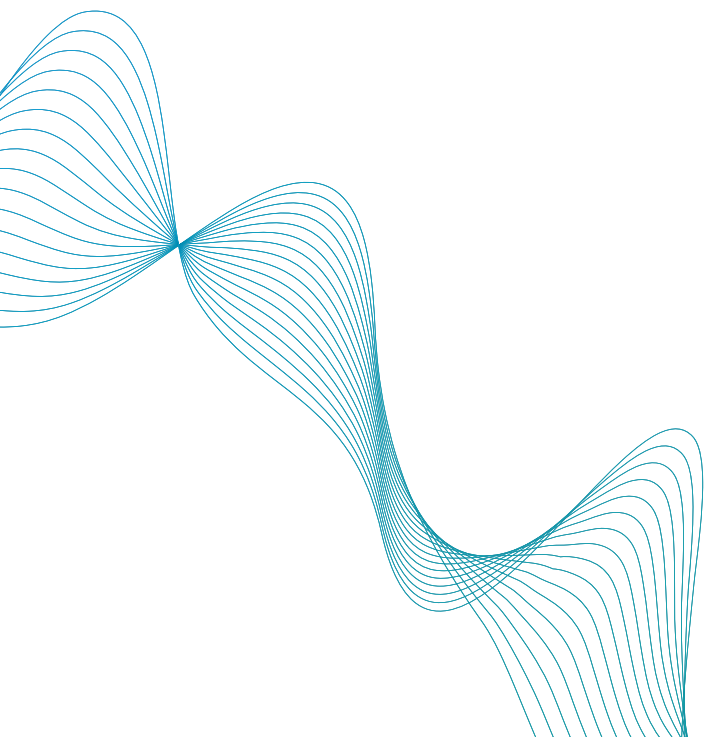
Som forberedelse av fisjonen (jf. Årsberetning) gjennomførte selskapet en intern omstrukturering i forretningsåret 2019.

Smart Infrastructure, Digital Industries, og Large Drives Automation Application skal fisjoneres til en ny juridisk enhet i mars 2020. Denne enheten vil få navnet Siemens AS og det forventes at ca. 35 % av salgsinntektene faller på det nye selskapet i 2020. I enheten Smart Infrastructure inngår Building Technologies og store deler av Energy Management. Digital Industries formes av Digital Factory og en del av Process Industries and Drives.

Enheten Gas and Power setter seg sammen av Process Solutions fra tidligere Process Industries and Drives, og Subsea fra tidligere Energy Management, samt divisjonen Power and Gas. Denne nye energirelaterte virksomheten skal forbli i den nåværende juridiske enheten, og skal bytte navn til Siemens Energy AS. Det forventes at ca. 65 % av salgsinntektene forblir med Siemens Energy AS etter fisjonen.

Note 3 Annen driftsinntekt

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Annen driftsinntekt		
Leieinntekt fra fast eiendom	65.628	58.253
Gevinst ved salg av virksomhet og driftsmidler	906	627
Sum annen driftsinntekt	66.534	58.880

Noter

Note 4 Lønnskostnader, antall ansatte, godtgjørelser, lån til ansatte m.m.

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Lønnskostnader		
Lønninger	1.295.865	1.272.605
Arbeidsgiveravgift	190.989	196.777
Netto pensjonskostnad*	79.297	92.409
Andre ytelser	55.194	29.615
Sum lønnskostnader	1.621.345	1.591.406

Gjennomsnittlig antall ansatte:

1.459

1.485

* Netto pensjonskostnad består i 2019 av kostnad på innskuddsbasert ordning på 61,3 millioner kroner eks. AGA, og ny AFP ordning på 16,8 millioner kroner eks. AGA i tillegg til netto kostnad på 1,2 millioner kroner knyttet til ytelsesbasert pensjonsordning inkl. AGA (jf. note 16).

Opplysninger gjeldende styret og administrerende direktør

Godtgjørelser

Godtgjørelse til styret i Siemens AS utgjorde 30.000 kroner i forretningsåret 2019. Styrets leder har i perioden ikke mottatt styregodtgjørelse.

Administrerende direktørs lønn i perioden 01.10.2018 - 30.09.2019 var 3.543.172 kroner. Av dette utgjør bonus 916.022 kroner. Innberetningspliktige godtgjørelser forøvrig var 453.525 kroner.

Pensjonsrettigheter

Administrerende direktør er inkludert i pensjonsordningen for topledere i Siemens AS. Per 01.01.2016 ble den ytelsesbaserte pensjonsordningen for aktive topledere erstattet med innskuddsbasert ordning (jf. note 16 pensjon).

De regulære innskuddene i den nye pensjonsordningen i forretningsåret 2019 beløp seg til 102.734 kroner.

Etterlønn

Det foreligger avtale med administrerende direktør om etterlønn på 12 månedslønner ved oppsigelse fra Siemens.

Stock awards – aksjebasert avlønning

Gevinst på stock awards avhenger av aksjekurs i Siemens AG målt mot innløsningspris på tidspunkt for innløsning. Alle tildelte stock awards kan utøves to år etter tildeling, og deretter i ett år. Utøvelse forutsetter at vedkommende er ansatt i selskapet to år etter tildelingen. Personer som slutter etter to år må utøve opsjonene senest en måned etter siste dag. Administrerende direktør har innløst 560 stock awards med en brutto gevinst av 325.345 kroner i inneværende forretningsår. Per 30.09.2019 holder administrerende direktør 2.107 stock awards. Ingen av styremedlemmene har fått tildelt stock awards.

Lån og sikkerhetstillegg

Verken styrets leder eller administrerende direktør har lån i Siemens AS per 30.09.2019. Ledelsen har ikke mottatt godtgjørelser eller økonomiske fordeler fra andre foretak i samme konsern, enn det som er vist over. Det er ikke gitt tilleggsgodtgjørelse for spesielle tjenester utenfor de normale funksjoner for en leder.

Opplysninger gjeldende andre ansatte

Lån og sikkerhetstillegg

Øvrige ansatte har lån i selskapet på 8,0 millioner kroner. Lånene tilbakebetales over maksimalt 10 år. Det beregnes normalrentesats for lånene. Det er ikke stillet særskilt sikkerhetstillegg for lånene utover utstedelse av gjeldsbrev.

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Honorar til revisor		
Foreslått honorar for lovpålagt revisjon for året	1.135	1.262
Andre attestasjonstjenester	70	75
Sum honorar til revisor	1.205	1.337

(Merverdiavgift er ikke inkludert i revisjonshonoraret.)

Note 5 Spesifikasjon av driftskostnader etter art

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Frakt og transportkostnader	29.608	24.368
Leie lokaler	99.345	96.334
Lys og varme	5.003	1.638
Energi og brensel mv. vedrørende produksjon	5.167	5.224
Renovasjon, vann avløp, renhold, med videre	9.124	5.255
Leie av maskiner, inventar mv	4.980	11.380
Verktøy og inventar (ikke aktiverbart)	19.415	20.641
Reparasjon og vedlikehold bygning	29.103	24.103
Reparasjon og vedlikehold annet	8.209	11.645
Kontorkostnad	12.578	12.908
Innleid arbeidskraft	243.178	177.150
Drivstoff, vedlikehold, forsikring og avgifter på transportmidler	5.311	142
Reise og diettkostnad	96.677	92.751
Salgs- og reklamekostnad	15.389	13.024
Representasjonskostnader	2.716	2.616
Kontingent og gave	5.023	4.647
Forsikringspremie	6.788	7.151
Garanti- og servicekostnad	1.965	4.713
Lisens- og patentkostnad	12.664	15.894
Annen kostnad	119.575	176.647
Sum driftskostnader	731.818	708.231

Siemens AS presenterer sitt resultatregnskap basert på hva inntektene og kostnadene inneholder. Driftskostnad består av alle operasjonelle kostnader som ikke er relatert til prosjekter, lønnskostnad og kapitalkostnad i form av avskrivninger. Hovedelementene av annen driftskostnad har blitt gruppert i tabellen ovenfor.

Lisens- og patentkostnad relaterer seg til software-kostnader fra eksterne leverandører og interne lisenskostnader fakturert fra Siemens AG. Posten "annen kostnad" består hovedsakelig av generelle administrative kostnader som personaladministrasjon, kommunikasjonsadministrasjon, innkjøp, forskning og utvikling, IT, juridisk, finans, strategisk planlegging og generell administrasjon.

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Forskning og utvikling		
Samlede utgifter medgått til forskning og utvikling	95.312	66.775

Det legges til grunn at samlet forventet inntjening av pågående forskning og utvikling motsvarer samlede utgifter. Selskapets utviklingsprogrammer er i hovedsak relatert til produkter og systemer for Subsea anvendelse. Andre viktige utviklingsområder er kraftsystemer for skip og borefartøy, vannhandling for offshore og avanserte IT løsninger for olje- og gassmarkedet. Siemens har et utstrakt forskningssamarbeid med universiteter, høyskoler, samt eksterne og interne forskningscentre og partnere.

Note 6 Spesifikasjon av rente- og andre finansposter

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Renteinntekt fra foretak i samme konsern	456	186
Annen renteinntekt	3.073	2.564
Annen finansinntekt	0	6.760
Valutagevinst	8.007	6.952
Sum rente- og andre finansinntekter	11.536	16.462
Rentekostnad fra foretak i samme konsern	-8.781	-5.488
Annen rentekostnad	-1.996	-1.913
Annen finanskostnad	-134	-91
Valutatap	-30.468	-16.920
Sum rente- og andre finanskostnader	-41.379	-24.411
Netto rente- og andre finansposter	-29.843	-7.949

Noter

Note 7 Skatt

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Grunnlag betalbar skatt		
Ordinært resultat før skattekostnad	118.218	-38.238
Permanente forskjeller/andre forskjeller	7.082	-4.286
Endring skatteøkende/-redus. midlertidige forskjeller	-12.890	106.310
Effekt av poster ført mot egenkapital	-2.546	3.645
Effekt som følge av fisjoner og interne transaksjoner	0	-48.989
Anvendelse av framførbart underskudd	-109.864	-18.442
Sum	0	0
22 % betalbar skatt (2018: 23 %)	0	0
herav skatt betalt til utlandet, direkte utgiftsført	0	0
Betalbar skatt i skattekostnaden	0	0
Årets skattekostnad		
Betalbar skatt på årets resultat	0	0
Endring utsatt skatt	31.689	-16.405
Endring utsatt skatt fisjonert selskap	0	11.268
Endring utsatt skatt ført direkte mot egenkapital*	-2.729	-4.164
For mye/lite avsatt tidligere år	0	313
Sum	28.960	-8.988
Betalbar skatt i balansen		
Betalbar skatt på årets resultat	0	0
Betalbar skatt tidligere år	0	0
Skattefunn (fjoråret)	-2.117	-4.559
Sum	-2.117	-4.559
Skatteøkende/skattevedrørende forskjeller som utlignes		
Anleggsmidler/langsiktig gjeld	20.178	37.297
Omløpsmidler/kortsiktig gjeld	31.544	-1.011
Sum skatteøkende/-redus. forskjeller som utlignes	51.721	36.285
Akk. framførbart skattemessig underskudd	-65.835	-175.699
Poster ført direkte mot egenkapital*	-331.421	-328.876
Sum grunnlag utsatt skatt	-345.535	-468.290
22 % Utsatt skatt (+)/Utsatt skattefordel (-) (2018: 23 %)	-76.018	-107.706
Endring av Utsatt skatt	31.689	-16.405
herav uten virkning for skattekostnad	2.729	4.164

* Endring i balanseført finansielle instrumenter og pensjoner samt utsatt skatt i tilknytning til disse postene blir til dels ført direkte mot egenkapitalen.

Beregning av effektiv skattesats	2019 Skattekostnad	i % av resultat før skatt
Skatt beregnet som gjennomsnittlig nominell skattesats	26.008	22
Effekt av permanente forskjeller	1.557	1
Permanent effekt av egenkapitalføringer	0	0
Effekt av fradragsført utenlandsk skatt	0	0
Skatteeffekt endring skattesats fra 23 % til 22 %	4.683	4
Skatteeffekt endring skattesats fra 23 % til 22 % for poster ført direkte mot egenkapital	-3.289	-3
For mye/lite avsatt tidligere år	0	0
Skattekostnad i henhold til resultatregnskap	28.960	24

Note 8 Immaterielle eiendeler

(Beløp i 1 000 kroner)	Kunde- portefølje	Teknologiske immaterielle eiendeler	Markeds- relaterte eiendeler	Goodwill	Sum
Anskaffelseskost 01.10.2018	41.300	86.625	3.666	545.794	677.385
Årets tilgang	0	0	0	0	0
Årets avgang – kostpris	0	0	0	0	0
Anskaffelseskost 30.09.2019	41.300	86.625	3.666	545.794	677.385
Akk. av- og nedskrivninger	-34.034	-84.279	-3.399	-2.121	-123.833
Balanseført verdi 30.09.2019	7.266	2.346	267	543.673	553.552
Årets av- og nedskrivninger	-4.590	-4.021	-458	0	-9.069
Avskrivningsplan	lineær	lineær	lineær		
Økonomisk levetid	3-9 år	5-8 år	5-8 år		

Siemens AS foretar årlige nedskrivningstester av goodwill. Ved indikasjoner på svekkelse av goodwill foretas testene hyppigere. Nedskrivningstesten ble utført i september 2018 og er basert på foreløpige selskapstall fra august 2018. Balanseført goodwill i selskapet per 30.09.2018 er 543,7 millioner kroner og er i hovedsak avledet fra følgende oppkjøp:

Bennex AS	FY 2011
Poseidon Group AS	FY 2011
Matre Instruments AS	FY 2013

Goodwill er allokert til kontantgenererende enheter (CGU) for testing av fall i verdier som følger i forretningsåret 2018 (i 1.000 kroner):

Energy Management (kun Subsea)	492.748
Building Technologies	42.183
Process Industries and Drives	8.742

I 2019 omdefineres kontantgenererende enhetene (CGU) til å være divisjonene i selskapet grunnet en feil i tidligere regnskapsår; goodwill er allokert til Energy Management, Building Technologies og Process Industries and Drives. Denne omfordelingen av goodwill fører hverken til nedskrivning i forretningsåret 2019 eller tidligere forretningsår.

Goodwill er allokert til kontantgenererende enheter (CGU) for testing av fall i verdier som følger i forretningsåret 2019 (i 1.000 kroner):

Energy Management	508.427
Building Technologies	26.916
Process Industries and Drives	8.330

Siemens har benyttet bruksverdi til å bestemme det gjenvinnbare beløpet i kontantgenererende enheter (CGU). Modellen tar utgangspunkt i forventede divisjons- og enhets-spesifikke kontantstrømmer for de neste fem årene. Siemens har benyttet en vektet gjennomsnittlig kapitalkostnad (WACC) spesifikk for hver kontantgenererende enhet. Bruksverdien er nåverdien av estimert kontantstrøm før skatt med en diskonteringsfaktor som gjenspeiler tidspunktet for kontantstrømmene og de forventede risiki.

Kontantstrømmene i beregningene er basert på langsiktige budsjetter for årene 2020 til 2024. Kontantstrømmer etter år 2024 blir utledet ved hjelp av en langsiktig vekstrate som er lik forventet langsiktig nasjonal inflasjon.

Sentrale forutsetninger benyttet i beregninger av verdi i bruk

Beregningene av verdi i bruk for alle kontantgenererende enheter (CGU) er i stor grad basert på sentrale forutsetninger knyttet til :

- fremtidige kontantstrømmer
- vekstrate sluttverdi (netto)
- vektet gjennomsnittlig kapitalkostnad (WACC)

Vedrørende beregning av bruksverdien for den kontantgenererende enheten (CGU) "Energy Management" er nøkkelforutsetningene sensitive ovenfor endringer i oljepris og den fremtidige etterspørselen av enhetens produktlinjer.

Fra 01.10.2019 vil goodwill inngå i de nyopprettede norske juridiske Siemens enheter, Siemens AS og Siemens Energy AS. Divisjonenes goodwill allokteres til den juridiske enheten som de tildeles i fisjonen (jf. note 2 og note 27):

Siemens Energy AS	223.839
Siemens AS	319.833

Noter

Note 9 Varige driftsmidler

(Beløp i 1 000 kroner)	Tomter/ bygninger	Maskiner og anlegg	Bedriftsutstyr og inventar	Anlegg under utførelse	Sum
Anskaffelseskost 01.10.2018	261.102	159.204	137.702	39.614	597.623
Årets tilgang*	3.080	4.372	49.248	182	56.882
Årets avgang* – kostpris**	-35	-1.454	0	-39.550	-41.039
Anskaffelseskost 30.09.2019	264.147	162.122	186.950	246	613.466
Akk. av- og nedskrivninger	-132.295	-87.029	-127.980	0	-347.305
Balanseført verdi 30.09.2019	131.852	75.093	58.970	246	266.161
Årets av- og nedskrivninger	-12.644	-5.455	-15.882	0	-33.981
Avskrivningsplan	lineær	lineær	lineær		
Økonomisk levetid	0-50 år	10 år	3-5 år		

* I løpet av forretningsåret ble anlegg under utførelsen lik 39,5 millioner kroner ferdigstilt og overført til bedriftsutstyr og inventar.

** hvorav fullstendig avskrevet 10,1 millioner kroner.

Note 10 Andre langsiktige fordringer

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Andre langsiktige fordringer		
Lån til ansatte (jf. note 4)	8.014	9.844
Øvrige langsiktige fordringer	1.198	2.584
Sum	9.212	12.427

Oversikten viser bokført verdi av fordringer med forfall senere enn ett år etter balansedagen.

Note 11 Varer

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Varer		
Lager av råvarer og innkjøpte halvfabrikater	16.606	18.321
Lager av varer under tilvirkning	11.100	10.771
Lager av innkjøpte handelsvarer	172.045	93.099
Sum	199.751	122.191
Ukuranseavsetning	28.958	28.438
Årets varekostnader	2.398.322	1.675.505

Note 12 Kundefordringer

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Kundefordringer		
Brutto kundefordringer	783.261	660.652
Avsetning for tap på fordringer	-7.055	-2.909
Netto kundefordringer	776.205	657.743
Tap på kundefordringer	610	4.813
Endring i avsetning for tap på kundefordringer	4.146	-13.576
Endring i avsetning for tap på andre kortsiktige fordringer	-671	509
Netto tap på fordringer	4.085	-8.254

Utestående fordringer eldre enn 60 dager utgjør ca. 15,1 % av brutto fordringer (mot 3,9 % i 2018). Siemens AS gjør en løpende oppfølging og vurdering av risiko og mener at tapsavsetningen er tilstrekkelig basert på en vurdering av fordringene.

Note 13 Betalingsmidler

Siemens AS har ingen bundne likvider. Siemens AS har en bankgaranti på 103,5 millioner kroner for skattetreksforpliktelser.

Bankaktiviteter utføres via Siemens AG og ekstern bank. Siemens AS har lav likviditetsrisiko da de inngår i Siemens-konsernets konsernkontoordning.

Beholdningene i Siemens AS utgjør netto per 30.09.2019 485,1 millioner kroner og er klassifisert som gjeld.

Note 14 Andre kortsiktige fordringer

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Andre kortsiktige fordringer		
Opptjente ikke fakturerte inntekter fra tilvirkningskontrakter (jf. note 19)	311.084	414.667
Andre opptjente ikke fakturerte inntekter	129.191	112.201
Valutaderivater	8.480	18.805
Øvrige kortsiktige fordringer	33.580	26.463
Sum	482.335	572.137

Note 15 Egenkapital

(Beløp i 1 000 kroner)	Aksjekapital	Overkurs	Kontantstrøm- sikringsreserve	Aktuarielle gevinster og tap	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Per 30.09.2018	128.798	27.599	-11.102	-257.852	418.655	306.101
Totalresultat	0	0	2.113	-7.388	89.258	83.984
Per 01.10.2019	128.798	27.599	-8.989	-265.240	507.913	390.083

Per 30.09.2019 består selskapets aksjekapital av 140.000 aksjer hver pålydende 919,99 kroner. Selskapets aksjer er i sin helhet eid av Siemens International Holding BV, som igjen eies 100 % av Siemens AG.

Noter

Note 16 Pensjonskostnad og pensjonsforpliktelser

Siemens AS er pliktig til å ha en tjenestepensjonsordning etter Lov om obligatorisk tjenestepensjon, og har en innskuddsbasert tjenestepensjonsordning som tilfredsstiller kravene i denne loven. Siemens AS har lukkede ytelsesplaner, både sikrede og usikrede, samt innskuddsplan.

Innskuddsplaner

Siemens AS har en innskuddsbasert tjenestepensjonsordning. Innskuddsnivå er 5 % av den enkelte medarbeiders pensjonsgrunnlag fra første krone til 7,1 G og 13 % av pensjonsgrunnlaget fra 7,1 G til 12 G. Det er innbetalt 61,3 millioner kroner som innskudd i 2019.

Stortinget vedtok at AFP skal være en livslang ordning fra og med 01.01.2011, der den ansatte selv kan bestemme når den vil ta ut pensjon etter fylte 62 år. Utbetalingene vil bli påvirket av opparbeidingsstid og forventet gjenstående levetid for hver enkelt ansatt. Denne AFP ordningen er en ytelsesbasert flerforetakspensjonsordning som finansieres gjennom premier som fastsettes som en prosentandel av lønn. Da det per i dag ikke er funnet en pålitelig metode for å beregne forpliktelsen, regnskapsføres ordningen imidlertid som en innskuddsbasert ordning hvor premiebetalingene kostnadsføres løpende. Det er innbetalt 16,8 millioner kroner til denne ordningen i 2019.

Per 01.01.2016 er bedriftens tidligere ekstra ytelsesbaserte pensjonsordning for aktive topledere avsluttet og erstattet med en innskuddsbasert ekstrapensjon. Pensjonsgrunnlaget i ordningen er fast årslønn som overstiger 12 G.

Ytelsesplaner – sikrede ordninger

For medarbeidere som hadde mindre enn 10 år til 67 år ved utgangen av 2006 har selskapet en lukket ordning med rett til definerte fremtidige ytelser (ytelsesplan). Den lukkede ordningen har ved utgangen av regnskapsåret 1 aktiv medlem. Pensjonsytelsene er i hovedsak avhengig av antall opptjeningsår, lønnsnivå ved uttak av pensjon og størrelsen på ytelsene fra folketrygden. Storebrand Livsforsikring AS forvalter pensjonsmidlene. For denne pensjonsordningen er Siemens AS ansvarlig for eventuell pensjonsforpliktelse dersom pensjonsmidlene ikke fullt kan dekke pensjonsforpliktelsene.

889 pensjonister med rettigheter i den sikrede pensjonsordningen fikk 30. juni 2018 sine rettigheter overført til individuelle fripoliser i Storebrand Livsforsikring AS. Det følger av foretakspensjonsloven at ved opphør av ytelsesordningen skal pensjonistene sikres fortsatt pensjon ved utstedelse av en individuell fripolise.

Endringen innebærer at alle individuelle rettigheter for pensjonistene videreføres i henhold til de regler som gjelder for fripoliser. Gjenværende medlem i heltidsstilling vil få sine rettigheter overført til individuell fripolise ved fratreden for pensjon. Gjenværende medlemmer i deltidsstilling får sine rettigheter ivarettatt via en kombinasjon av individuell fripolise og fremtidig pensjonsopptjening via bedriftens innskuddsbaserte ordning. For bedriften innebærer endringen reduksjon i balanseførte pensjonsforpliktelser. Den sikrede pensjonsordningen forventes å bli avsluttet i løpet av 2019.

Ytelsesplaner – usikret ordning

I tillegg til den fonderte tjenestepensjonsplan, har Siemens AS en usikret ytelsesbasert pensjonsforpliktelse. Dette er en pensjonsplan over drift og omfatter pensjonsforpliktelser til pensjonerte topledere.

(Beløp i 1 000 kroner)	Totalt 2019	Usikret 2019	Sikret 2019	Totalt 2018
Pensjonskostnader ytelsesplaner				
Pensjonsopptjening/service kost	0	0	0	-7.653
Rentekostnad av pensjonsforpliktelser	1.321	1.206	115	8.530
Avkastning på pensjonsmidler	0	0	0	-7.253
Resultatført pensjonskostnad inkl. AGA	1.321	1.206	115	-6.377
Aktuarielt tap/gevinst (-)	5.627	5.440	187	7.167
Pensjonskostnad ført i Andre inntekter og kostnader	5.627	5.440	187	7.167
Bevegelser i pensjonsforpliktelser				
Pensjonsforpliktelser ved periodens begynnelse	67.107	61.426	5.681	623.656
Årets pensjonsopptjening	0	0	0	41
Gevinst knyttet til endringer i pensjonsordningen	107	0	107	-7.695
Rentekostnad på pensjonsforpliktelser	1.321	1.206	115	8.530
Avkortning/oppgjør	-5.375	0	-5.375	-515.617
Arbeidsgiveravgift	0	0	0	-1
Pensjonsutbetalinger	-5.357	-5.217	-140	-39.748
Aktuarielt tap/gevinst (-)	5.864	5.440	424	-2.058
Pensjonsforpliktelser ved periodens slutt	63.667	62.855	812	67.107

Note 16

(Beløp i 1 000 kroner)	Totalt 2019	Usikret 2019	Sikret 2019	Totalt 2018
Bevegelse i pensjonsmidler				
Pensjonsmidler ved periodens begynnelse	6.193	0	6.193	544.152
Avkastning på pensjonsmidler	109	0	109	7.253
Avkortning/Oppgjør	-5.375	0	-5.375	-515.617
Innbetaling til ordningen	0	0	0	9
Pensjonsutbetalinger	-140	0	-140	-34.713
Aktuarielt tap (-)/gevinst	237	0	237	5.109
Pensjonsmidler ved periodens slutt	1.024	0	1.024	6.193
Netto pensjonsforpliktelse (+)/-midler (-)	62.643	62.855	-212	60.914

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	i %	2018	i %
Sikret pensjonsordning er investert som følger:				
Obligasjoner	626	61	4.131	67
Fast eiendom	138	14	848	14
Egenkapital instrumenter	166	16	1.016	16
Fond	27	2	19	0
Bankinnskudd	68	7	180	3
Totalt	1.025	100	6.193	100

	2019	2018
Økonomiske forutsetninger		
Diskonteringsrente	1,23 %	2,05 %
Forventet lønnsregulering	2,75 %	2,05 %
Forventet pensjonsøkning	0,00 %	2,75 %
Forventet G-regulering	2,50 %	0,80 %
Forventet avkastning på pensjonsmidler	1,23 %	2,50 %

Aktuarielle forutsetninger:

Øvrige aktuarielle forutsetninger er lagt til grunn i beregningene, som f. eks. dødelighetstabell K-2013, samt andre demografiske faktorer utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon. Det er videre forutsatt en fratredeshyppighet som avtrappes fra 8 % for aldersgruppen 20-29 år og ned til 0 % for 60-åringer og eldre. Fratredeshyppighet angir hvor stor andel av arbeidsstokken som antas å slutte frivillig i løpet av ett arbeidsår.

(Beløp i 1 000 kroner)	Pensjonsforpliktelse (DBO)	
	Økning	Reduksjon
Sensitivitetsanalyse		
Diskonteringsrente (0,5 % endring)	-2.363	2.546
Forventet lønnsregulering (0,5 % endring)	0	0
Forventet pensjonsøkning (0,5 % endring)	2.893	-1.430

Noter

Note 17 Andre langsiktige forpliktelser

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Andre langsiktige forpliktelser		
Personalavsetning for lang tjenestetid	23.109	16.405
Finansielle leieavtaler	8.348	9.950
Avsetning for ledige lokaler	70.640	64.181
Garantiavsetning	27.045	30.963
Øvrige langsiktige forpliktelser	25.304	24.600
Sum andre langsiktige forpliktelser	154.446	146.098

Oversikten viser bokført verdi av forpliktelser med forfall senere enn ett år etter balansedagen.

Note 18 Annen kortsiktig gjeld

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Annen kortsiktig gjeld		
Lønn og feriepenger	216.022	190.223
Forskuddsfakturerte servicekontrakter	4.039	3.182
Avsetning for forpliktelser	47.602	72.326
Forskuddsfakturert produksjon prosjekter (jf. note 19)	392.388	440.106
Valutaderivate med negativ verdi (jf. note 20)	14.396	27.404
Omstrukturingsavsetning	0	0
Øvrig kortsiktig gjeld	32.017	19.429
Sum annen kortsiktig gjeld	706.464	752.674

(Beløp i 1 000 kroner)	Tapskontrakter	Andre	Sum
Avsetning for forpliktelser			
Per 01.10.2018	32.448	39.877	72.326
Avsatt	32.219	13.991	46.210
Oppløst	-30.961	-5.477	-36.438
Benyttet avsetning	-17.179	-17.317	-34.496
Per 30.09.2018	16.527	31.074	47.602

Note 19 Langsiktige tilvirkningskontrakter

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Igangværende prosjekter		
Inntektsført	4.168.173	3.516.096
Kostnader	-3.789.455	-3.288.813
Netto resultatført	378.718	227.283
Inntekt fra prosjekter	2.752.291	1.984.983
Estimert gjenværende produksjon på tapsprosjekter	467.400	545.035
Opptjente ikke fakturerte inntekter inkludert i andre kortsiktige fordringer fra tilvirkningsprosjekter som er ført etter løpende avregning. (jf. note 14)	311.084	414.667
Forskuddsfakturert produksjon inkludert i andre kortsiktige fordringer fra tilvirkningsprosjekter som er ført etter løpende avregning (jf. note 18)	392.388	440.106

Forventet tap på prosjekter kostnadsføres i sin helhet som avsetning og denne reduseres i takt med fremdrift i prosjektet/realisering av tapene.

Prosjektrisiko og usikkerhet

Kontraktene til Siemens AS er i stor grad langsiktige, der mange er kontrakter til fastpris basert på anbud. Forsinkelser, kvalitetsmangler eller økning i prosjektkostnader kan resultere i kostnader som ikke dekkes inn av inntektene fra det aktuelle prosjektet. Dersom et prosjekt er identifisert som tapsbringende, føres det avsetninger for forventede fremtidige tap. Regnskapsmessig behandling er basert på beste estimat ved slutten av regnskapsperioden. Omstendigheter og informasjon kan endre seg i etterfølgende perioder, og endelig utfall kan derfor bli bedre eller dårligere enn hva vurderingene gjort på tidspunktet for utarbeidelsen av regnskapet tilsa.

Note 20 Valutaderivater og finansielle instrumenter

Basert på gjeldende retningslinjer skal 75 %-100 % av fremtidige kontantstrømmer og posisjoner i utenlandsk valuta sikres gjennom bruk av terminkontrakter og opsjoner. Det ligger et sikringsorientert syn til grunn for bruk av finansielle instrumenter gjennom motpost i underliggende forretningsmessige kontantstrømmer.

Siemens AS har signifikant valutaeksponering knyttet til innkjøp og salg i EUR, GBP, SEK og USD. Det kan i tillegg benyttes opsjoner for å sikre seg mot svingninger i prosjekters tilbudsfase. Alle sikringsforretninger foretas mot Siemens AG.

Siemens AS har ingen finansielle instrumenter knyttet til renteeksponering.

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Følgende beløp relatert til valutasikringskontrakter er regnskapsført som finansinntekt/kostnad i regnskapsåret		
Realisert inntekt/gevinst/tap (-) fra utløpte sikringskontrakter	-19.333	-9.824
Akkumulert gevinst/tap (-) som ikke er reversert fra egenkapitalen	-2.016	-4.104
Følgende beløp relatert til valutasikringskontrakter er regnskapsført mot andre inntekter og kostnader (justert for utsatt skatt)		
Urealisert gevinst/tap (-) ført i regnskapsåret	2.113	-2.821
Akkumulert gevinst/tap (-) som ikke er reversert fra egenkapitalen	-8.986	-11.099

Oversikt over urealiserte valutaterminer per 30.09.2019

Valutaterminer (motposisjon kroner)	Valutabeløp	Beløp i kroner	Avtalt snittkurs	Kurs per 30.09.2018	Gj.snittlig gjenstående løpetid i dager
Salg EUR	81.760	814.635	9,9638	9,8953	142
Kjøp EUR	62.668	624.454	9,9645	9,8953	156
Salg GBP	141	1.541	10,9503	11,1719	122
Kjøp GBP	78	868	11,1395	11,1719	152
Salg SEK	61.522	57.887	0,9409	0,9252	124
Kjøp SEK	119.709	112.433	0,9392	0,9252	96
Salg USD	20.437	178.639	8,7410	9,0874	130
Kjøp USD	6.043	53.916	8,9226	9,0874	124
Salg QAR	3.210	7.380	2,2988	2,4951	227

Virkelig verdi av derivatene som er bokført i balansen per 30.09.2019	2019	2018
CAD	0	6
EUR	1.164	4.631
GBP	-30	142
SEK	-575	-8.826
USD	-5.874	-2.988
QAR	-630	0
Sum	-5.945	-7.035
Positive beholdninger: Kortsiktig andel	8.480	18.805
Positive beholdninger: Langsiktig andel	749	2.134
Negative beholdninger: Kortsiktig andel	-14.396	-27.404
Negative beholdninger: Langsiktig andel	-778	-569
Sum	-5.945	-7.035

(jf. tabellen for valutaderivater og finansielle instrumenter)

Virkelig verdi for sikringsinstrumenter fastsettes ved at differansen mellom balansedagens kurs og avtalt kurs multipliseres med det sikrede beløpet i fremmed valuta og diskonteres. Det innkalkuleres et administrasjonsgebyr til utsteder av sikringsinstrumentet (Siemens AG).

I resultatregnskapet føres verddivurdering og oppgjør av sikringskontrakter under finanskostnad og -inntekt. I balansen føres verdien av åpne sikringskontrakter under andre kort- eller langsiktige fordringer eller annen kort- eller langsiktig gjeld. Andelen langsiktig positiv beholdning utgjør 847 millioner kroner og langsiktig negativ beholdning -0,912 millioner kroner.

Siemens AS benytter sikringsbokføring (Cash Flow Hedge Accounting) for større kontantstrømmer. Formålet med sikringsføringen er å unngå resultateffekter av urealisert gevinst eller tap av sikringsinstrumentet. Sikringseffektiviteten måles løpende og dokumenteres i henhold til krav for bruk av sikringsbokføring. Dersom kravene til bruk av sikringsbokføring ikke er oppfylt, følger bokføringen av sikringsobjektet og sikringsinstrumentet sine respektive vurderingsregler.

Ved sikring av kontantstrømmer (Cash Flow Hedge Accounting) bokføres urealiserte gevinster og tap av sikringsinstrumentet mot egenkapitalen. Det beregnes utsatt skatt på avsetning direkte mot egenkapitalen. Andre sikringskontrakter som ikke klassifiseres som sikringsbokføring føres som virkelig verdi over resultatet.

Per 30.09.2019 er det ingen vesentlig ineffektive sikringer.

Noter

Note 20 Valutaderivater og finansielle instrumenter

Perioder når sikrede kontantstrømmer i utenlandsk valuta, klassifisert som sikringsbokføring (Cash Flow Hedge Accounting), antas å ha effekt på resultatet

Tidspunkt for når sikrede kontantstrømmer forventes å bli reklassifisert fra egenkapital til resultatet	2020	2021	2022
(Beløp i 1 000 kroner)	-11.696	-95	0

Finansielle Instrumenter etter kategori

(Beløp i 1 000 kroner)	Utlån og fordringer	Derivater benyttet til sikringsformål	Sum
Eiendeler per 30.09.2019			
Andre langsiktige fordringer	8.464	748	9.212
Kundefordringer	776.205	0	776.205
Andre kortsiktige fordringer	473.855	8.480	482.335
Sum eiendeler per 30.09.2019	1.258.524	9.228	1.267.752
Eiendeler per 30.09.2018			
Andre langsiktige fordringer	10.294	2.134	12.427
Kundefordringer	657.743	0	657.743
Andre kortsiktige fordringer	553.332	18.805	572.137
Sum eiendeler per 30.09.2018	1.221.369	20.938	1.242.308

(Beløp i 1 000 kroner)	Andre finansielle forpliktelser	Derivater benyttet til sikringsformål	Sum
Forpliktelser per 30.09.2019			
Andre langsiktige forpliktelser	153.668	778	154.446
Leverandørgjeld	336.010	0	336.010
Kortsiktig gjeld konsern	485.057	0	485.057
Forskudd fra kunder	8.128	0	8.128
Annen kortsiktig gjeld	692.068	14.396	706.464
Sum forpliktelser per 30.09.2019	1.674.931	15.174	1.690.105
Forpliktelser per 30.09.2018			
Andre langsiktige forpliktelser	145.529	569	146.098
Leverandørgjeld	252.476	0	252.476
Kortsiktig gjeld konsern	538.690	0	538.690
Forskudd fra kunder	11.292	0	11.292
Annen kortsiktig gjeld	725.270	27.404	752.674
Sum forpliktelser per 30.09.2018	1.673.257	27.974	1.701.230

Note 21 Finansiell markedsrisiko

Siemens AS sikrer seg mot valutaeksponering ved å benytte finansielle terminkontrakter mot Siemens AG. Derimot har Siemens AS ingen finansielle instrumenter knyttet til rentebærende poster. På grunn av Siemens AGs gode likviditet har Siemens AS liten likviditetsrisiko. Kundefordringer blir fortløpende vurdert ut fra endring i markedsforhold og ledelsens vurdering, vi anser at dette er tatt høyde for i avsetning for tap på fordringer (jf. note 12).

Valutarisiko og anvendelse av finansielle instrumenter er omtalt i note 20.

Note 22 Transaksjoner nærstående partner

(Beløp i 1 000 kroner)		2019	2018
Salg			
Siemens Industry, Inc., USA	Siemens selskap	52.142	19.651
Siemens International Trading Ltd., China	Siemens selskap	37.101	27.675
OOO Siemens, Russia	Siemens selskap	32.402	0
Siemens AG, Germany	Siemens selskap	30.166	70.895
Dresser-Rand AS, Kongsberg	Siemens selskap	29.581	31.150
Siemens plc, UK	Siemens selskap	28.466	37.955
Siemens Mobility AS, Norway	Siemens selskap	19.604	4.577
Siemens Healthcare AS, Norway	Siemens selskap	12.019	12.947
Siemens Energy, Inc., USA	Siemens selskap	6.178	4.344
Siemens Sanayi ve Ticaret Anonim S., Turkey	Siemens selskap	5.711	5.871
Øvrige	Siemens selskaper	37.611	70.227
Sum		290.981	285.292
Kjøp			
Siemens AG, Germany	Siemens selskap	978.725	436.619
Mentor Graphics AB, Sweden	Siemens selskap	215.471	0
Koncar-Energetski Transformatori, Croatia	Siemens selskap	83.872	33
Siemens Schweiz AG, Switzerland	Siemens selskap	82.687	0
Siemens plc, UK	Siemens selskap	49.631	29.134
Siemens Sanayi ve Ticaret Anonim, Turkey	Siemens selskap	23.375	0
Siemens Electric Machines s.r.o., Czech Republic	Siemens selskap	23.308	0
Siemens Zrt., Hungary	Siemens selskap	15.597	0
Chemtech Servicos de Engenharia, Brasil	Siemens selskap	14.996	4
Siemens Healthcare AS, Norway	Siemens selskap	13.560	0
Øvrige	Siemens selskaper	126.658	900.478
Sum		1.627.880	1.366.268

Kjøp og salg til nærstående parter gjelder forretningsmessige transaksjoner. Kjøp og salg mellom nærstående parter relaterer seg hovedsakelig til prosjektsamarbeid. Det er også noe kostnadsallokeringer i forbindelse med bruk av fellestjenester i konsernet.

Siemens AS har ingen mellomværende i konsernet hva gjelder gjeld og fordringer da kjøp og salg blir trukket rett fra cash poolen i konsernet (jf. note13).

Konsernregnskapet for Siemens AG kan fås oversendt ved å benytte følgende adresse: Siemens AG, Wittelsbacherplatz 2, D-80333 Munich, Germany. www.siemens.com

Note 23 Offentlige tilskudd

Siemens AS ble i 2013 innvilget et tilskudd i forbindelse med prosjekt DEMO 2000 fra Norsk Forskningsråd. Tilskuddet skulle redusere påløpte prosjektkostnader og innebærer en nettoføring. Innvilget tilskudd var på totalt 4,5 millioner kroner og ble utbetalt løpende og etterskuddsvis. Prosjektet strakk seg over kalenderårene 2015, 2016, 2017 og tilhører divisjonen Energy Management. Størrelsen på tilskuddet for regnskapsåret 2019 er 0,1 millioner kroner.

I 2019 ble et nytt tilskudd innvilget til et annet prosjekt i forbindelse med DEMO 2000 programmet. Prosjektet løper fra kalenderår 2019 til 2020. For forretningsåret 2019 mottok Siemens AS et tilskudd på 0,5 millioner kroner.

Tilskudd gis løpende basert på rapporter for påløpte prosjektkostnader. Tilskuddet er til et brukerstyrt innovasjonsprogram som forutsetter 50 % medfinansiering fra næringslivet. Innovasjonsprogrammet skal stimulere til FoU-satsning i næringslivet, og er således et virkemiddel som skal øke næringslivets egen FoU-innsats. Det er ingen betingede forpliktelser utover at man må dokumentere påløpte prosjektkostnader som har dannet grunnlag for det innvilgede tilskuddet.

I 2018 har Siemens AS blitt innvilget tilskudd i forbindelse med ENERGIX programmet fra Norsk Forskningsråd.

ENERGIX-programmet er et forskningsprogram hvor hovedmålet er å støtte en langsiktig og bærekraftig utvikling av energisystemet som fremmer norsk konkurransedyktig næringsliv og bidrar til omstilling i lavutslippssamfunnet. Pilot E er et av finansieringstilbudene i Energix og er etablert av Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova. Ordningen skal hjelpe norske næringsaktører til å skalere løsninger innen miljøvennlig energiteknologi raskere til et nasjonal og internasjonalt marked.

Prosjektet eies av Siemens AS avd Process Industries and Drives, og strekker seg over en treårsperiode (2018, 2019 og 2020). Størrelsen på tilskuddet for regnskapsåret 2019 var 2,7 millioner kroner. Tilskuddet utbetales forskuddsvis hvert tertial basert på rapporter for budsjetterte prosjektkostnader.

Hovedmålsettingen for prosjektet er å utnytte eksisterende infrastruktur i kraftnettet i Norge gjennom å utvikle fremtidens smarte ladestasjon for elferger.

Noter

Note 24 Andre ikke balanseførte forpliktelser

Ikke balanseførte forpliktelser

Siemens AS har følgende ikke balanseførte forpliktelser fordelt på følgende kategorier ved utgangen av forretningsåret 2019.

Pantstillelser og garantiansvar

Garantiansvar (Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Garantier stilt av ekst. finansinstitusjoner	537.298	422.686
Sum garantiansvar	537.298	422.686

Siemens AS har garantiansvar pålydende 537,3 millioner kroner, der garantiene er utstedt av eksterne finansinstitusjoner. Garantiene gjelder forpliktelser overfor myndigheter og kontraktsmotparter.

Leiekontrakter

Driftsleiekontrakter

Siemens AS leier kontor- og produksjons/lagerbygg 18 ulike steder i landet. Selskapet har inngått avtale om leie av bygg i Østre Aker vei 88. Leieavtalen løper i 12 år med virkning fra 15.12.2013. Etter utløpet av leieperioden har Siemens AS opsjon på forlengelse av avtalen til markedsleie på 10 + 10 år. Leielokaler i Stavanger og Bergen løper til 2027, de andre leieavtalene har 1-5 års løpetid.

Selskapet har inngått leasingavtaler av personbiler og varebiler med tre til fem års løpetid.

(Beløp i 1 000 kroner)	Innen 1 år	2-3 år	4-5 år	Etter 5 år	Sum
Rest. est. leiebetalinger til forfall					
Husleie og leie av andre lokaler	98.889	182.066	169.805	123.816	574.576
Leasing av biler	3.527	4.863	1.650	0	10.040
Sum rest. est. leiebetalinger til forfall	102.416	186.929	171.455	123.816	584.616

(Beløp i 1 000 kroner)	2019	2018
Kostnader driftsleiekontrakter		
Kontor og lagerbygg	95.126	95.320
Biler	2.356	5.776
Sum kostnader driftsleiekontrakter	97.482	101.096

Finansielle Leieavtaler

Siemens AS har inngått en finansiell leieavtale i januar 2015 om leie av bygg i Ternetangen 61, Bømlo, som løper i 10 år.

(Beløp i 1 000 kroner)	Innen 1 år	2-3 år	4-5 år	Etter 5 år	Sum
Rest. est. leiebetalinger til forfall					
Minimum leasing betaling	2.380	4.760	4.760	329	12.229
Nåverdi av minimum leasing betaling	1.518	2.664	2.235	140	6.557

Note 25 Aksjeverdibasert betaling

Ledende personer i Siemens AS får tildelt opsjoner fra Siemens AG. Perioden fra tildeling til utøvelse er 3 år. Opsjonskostnaden resultatføres i Siemens AS. Siemens AS blir belastet forventet månedlig kostnad på opsjonene fra Siemens AG på tildelingstidspunktet. Den kostnaden bygger opp en gjeld i Siemens AS til Siemens AG. Kostnaden er basert på virkelig verdi av opsjonene på balansedagen. På utøvelsetidspunktet blir den faktiske verdien på opsjonene lagt til grunn. Dette danner grunnlag for den endelige kostnaden fakturert fra Siemens AG.

Den norske marginalskatten blir utregnet og betalt til norske skattemyndigheter mens resten av beløpet blir utbetalt til den ansatte fra Siemens AS. Total kostnadsføring for disse opsjonene er ført under lønnskostnader. I forretningsåret 2019 utgjorde dette 3,4 millioner kroner. Bokført forpliktelse utgjør 9,3 millioner kroner.

	2019		2018	
	Gj.snittlig kurs EUR per aksje	Opsjoner	Gj.snittlig kurs EUR per aksje	Opsjoner
Per 01.01.		22.804		22.020
Tildelt	47,21	12.703	73,34	5.941
Bortfalt	58,92	-2.933	78,51	-135
Utøvd	59,96	-3.418	73,52	-3.993
Oppgjør	54,67	-206	78,23	-1.029
Per 30.09.		28.950		22.804

Tildelinger	2019		Antall opsjoner	
	Utløpsdato	Utøvelseskurs EUR per aksje	2019	2018
2012	des. 16	53,96	6.142	6.142
2013	nov. 17	71,23	3.987	3.987
2014	aug. 18	65,81	3.108	3.108
2015	jan. 19	59,42	2.703	2.703
	nov. 19	58,42	6.468	6.468
2016	nov. 21	72,04	8.260	8.260
2017	des. 20	73,34	5.941	5.941
2018	nov. 22	47,21	12.703	
Sum			49.312	7.637

Aksjeopsjoner til ansatte

Hvert forretningsår får alle ansatte i Siemens-konsernet tilbud om kjøp av Siemens-aksjer gjennom programmet Share Matching Plan. Ansatte som går inn på avtalen blir trukket et fast månedlig lønnstrekk fra 0-5 % av bruttolønn.

Beløpet investeres påfølgende måned i Siemens-aksjer. Etter en opptjeningsperiode på tre år gis det fra Siemens én gratis aksje for hver tredje aksje den ansatte eier. Siemens AS blir kvartalsvis belastet kostnaden for administrasjon av Share Matching Plan i tillegg til den fjerde aksjen de ansatte får etter tre år. For forretningsåret 2019 beløp kostnaden seg til 1,7 millioner kroner.

	2019		2018	
	Gj.snittlig kurs EUR per aksje	Antall	Gj.snittlig kurs EUR per aksje	Antall
Per 01.01.		3.474		4.252
Tildelt	81,54	2.493	96,83	1.809
Bortfalt	89,13	-89	91,89	-111
Utøvd	87,86	-1.743	71,65	-1.956
Oppgjør	90,08	-223	93,89	-520
Per 30.09.		3.911		3.474

Tildelinger	2019		Antall opsjoner	
	Utløpsdato	Utøvelseskurs EUR per aksje	2019	2018
2014	jan. 17	73,00	1.206	1.206
2015	jan. 18	69,43	1.051	1.051
2016	jan. 19	58,68	1.474	1.474
2017	jan. 20	92,20	2.097	2.097
2018	jan. 21	96,83	1.809	1.809
2019	jan. 22	81,54	2.493	
Sum			10.130	7.637

Noter

Note 26 IFRS 16

I januar 2016 utstedte IASB IFRS 16, Leases. IFRS 16 erstatter gjeldende klassifiseringsmodell for leietakerens leiekontrakter som enten drifts- eller finansiell leasing, og innfører i stedet en regnskapsmodell som krever at leietakerne skal innregne eiendeler og forpliktelser for leieavtaler med en løpetid på over tolv måneder. Dette medfører at tidligere ikke balanseførte leiekontrakter skal bokføres på en måte som i stor grad er sammenlignbar med dagens regnskapsmessige behandling av finansiell leasing.

IFRS 16 gjelder for regnskapsåret som begynner etter 1. januar 2019. Siemens implementerer den nye standarden for regnskapsåret som begynner 1. oktober 2019 ved å anvende den modifiserte retrospektive metoden, som vil si at sammenligningstall for foregående år ikke vil omarbeides.

Basert på foreløpige analyser er det forventet at implementeringen av IFRS 16 vil medføre endringer i regnskapsføring av selskapets leieavtaler, hovedsakelig knyttet til eiendommer leid av Siemens. Per 1. oktober 2019 har rett til bruk eiendelen ("right of use" asset) en verdi lik 432 millioner kroner, hvorav eiendomsrelaterte leases utgjør 426 millioner kroner. Diskonteringsrenten brukt er 2,4 % for leasing av biler og 2,4 % for leasing avtaler relatert til leasing av lokaler.

Lineære driftskostnader blir erstattet med avskrivningskostnader på eiendeler og rentekostnader på leieforpliktelser. Dette medfører en reklassifisering av rapporterte kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter og til operasjonelle aktiviteter. For forretningsåret 2020 forventes avskrivningskostnader av 72 millioner kroner for leasing av eiendom og 3 millioner kroner for leasing av biler mens finansieringskostnadene antas å beløpe seg til 11 millioner kroner.

Siemens benytter de fleste forenklinger som er tilgjengelige under IFRS 16.

Note 27 Carve out

Siemens-konsernet har besluttet å samle sin Energy relaterte virksomhet på globalt nivå i et separat konsern som skal børsnoteres innen oktober 2020.

Styret i Siemens AS godkjente fisjonen den 14. november, 2019.

I Norge skal forretningsenhetene Digital Industries, Smart Infrastructure og Large Drives Automation Application bli skilt ut til et nytt selskap på den 1. mars, 2020. Selskapet skal hete Siemens AS.

Forretningsenheten Gas and Power forblir i det nåværende selskapet som skal bytte navn til Siemens Energy AS (jf. note 2).

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til generalforsamlingen i Siemens AS

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Siemens AS som består av balanse per 30. september 2019, oppstilling over totalresultat og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 30. september 2019, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for den øvrige informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig

dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Sted, 27. januar 2020
ERNST & YOUNG AS

Leiv Aschehoug
statsautorisert revisor

Siemens-adresser i Norge

Hovedkontor Oslo

Østre Aker vei 88
0596 Oslo
Postadresse:
Postboks 1
0613 Oslo
Tlf. 22 63 30 00

Bergen

Kanalveien 7
5068 Bergen
Postadresse:
Postboks 6215
5893 Bergen
Tlf. 55 17 66 00

Trondheim

Bratsbergveien 5
7037 Trondheim
Postadresse:
Postboks 9400 Torgarden
7493 Trondheim
Tlf. 73 95 90 00

Øvrige Siemens-kontorer

Agder avd. Kristiansand

Narvika 5
4633 Kristiansand S.
Tlf. 22 63 30 00

Arendal

Stoaveien 14
4848 Arendal
Tlf. 22 63 30 00

Bømlo

Ternetangen 61/65
5420 Rubbestadneset
Tlf. 22 63 30 00

Elverum

Kirkeveien 2
2406 Elverum
Postboks 244
2402 Elverum
Tlf. 22 63 30 00

Haugesund

Stølsmyr 20
5542 Karmsund
Tlf. 22 63 30 00

Helgeland avd. Mo i Rana

Verkstedløypa
Mo Industri Park
8626 Mo i Rana
Postadresse:
Postboks 440
8601 Mo i Rana
Tlf. 22 63 30 00

Kongsberg

Kirkegårdsveien 45
3616 Kongsberg
Postboks 375
3604 Kongsberg
Tlf. 32 28 61 10

Porsgrunn

Hydrovegen 6, 4 etg
3933 Porsgrunn
Tlf. 22 63 30 00

Stavanger

Kanalsletta 2
4033 Stavanger
Postadresse:
Postboks 8036 Forus
4068 Stavanger
Tlf. 22 63 30 00

Tromsø

Strandveien 144B
9006 Tromsø
Postboks 2405 Langnes
9271 Tromsø
Tlf. 22 63 30 00

Østfold

Sundløkkaveien 75
1659 Torp
Tlf. 22 63 30 00

[illegible]

